

PRANJE NOVCA KAO DESTABILIZIRAJUĆI FAKTOR JEDNOG DRUŠTVA

Jadranka Stojanović¹, Suzana Malešić²

¹Eling, Svetog Save 87, 74 270 Teslić, Bosna i Hercegovina, s.jadranka70@gmail.com

²Slobomir P Univerzitet, Pravni fakultet, Svetog Save 1, 74 000 Dobo, Bosna i Hercegovina
suzanamalesic@gmail.com

STRUČNI RAD

ISSN 2637-2150

e-ISSN 2637-2614

UDK 343.53:336.741.1

DOI 10.7251/STED2201154S

COBISS.RS-ID 136262401

Paper received: 28.03.2022.

Paper accepted: 10.05.2022.

Published: 30.05.2022.

<http://stedj-univerzitetpim.com>

Corresponding author:

*Suzana Malešić, Slobomir P Univerzitet,
Pravni fakultet, Svetog Save 1, 74 000
Dobo, Bosna i Hercegovina
suzanamalesic@gmail.com*

Copyright © 2022 Jadranka Stojanović, & Suzana Malešić, published by UNIVERSITY PIM. This work licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.

APSTRAKT

Bosna i Hercegovina se kao potencijalni kandidat za članstvo u Evropskoj uniji i država opredjeljena za proces evroatlanskih integracija obavezala za učvršćivanje vladavine prava i jačanje institucija u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova. Jedno od značajnih aktivnosti u ovom procesu odnosi se na donošenje i implementaciju javnih politika na polju borbe protiv pranja novca, imajući u vidu da je ova društvena pošast u svojim pojavnim oblicima najveća prijetnja za stabilnost i nesmetano funkcionisanje jedne

države. Pranje novca predstavlja globalni problem dvadeset prvog vijeka. Kao oblik privrednog kriminala proces pranja novca zastupljen je kako u nacionalnim, tako i u međunarodnim razmjerama.

Iako postoji veoma veliki broj definicija pranja novca, može se reći da se ono sastoji od kraćeg ili dužeg kretanja sredstava koja su stečena ilegalnim aktivnostima, da bi se kroz ciklus transformacije dobila prividno legalna sredstva. Kompleksnost borbe protiv pranja novca i problemi suprotstavljanja raznim oblicima pranja novca prevazilaze mogućnosti i napore koje preduzimaju nadležni organi i institucije vlasti. Sve zemlje trebalo bi da idu ispred „perača“ novca, odnosno trebalo bi da idu ispred u osmišljavanju i propisivanju metoda i načina borbe, ali isto tako trebalo bi da ne dozvole da kriminalci koriste korumpiran i neuređen institucionalni okvir te da pomoću pranja novca steknu unosne prihode.

Ključne riječi: pranje novca, organizovani kriminal, krivično djelo, faze, metode.

UVOD

Fenomen koji u današnje vrijeme iziskuje posebnu pažnju jeste upravo proces pranja novca. Pod pojmom pranja novca podrazumijeva se nezakonito sticanje novca putem ilegalnih aktivnosti pomoću kojih se nastoji prikriti pravi izvor novca. Upravo te ilegalne aktivnosti mogu da budu odličan izvor zarada. Iz tog razloga ove aktivnosti se veoma često koriste u svrhu stvaranja povećane vlastite egzistencije, prljavim novcem koji nastaje kao rezultat tih aktivnosti smatra se svaki novac koji je

stečen nekom kriminalnom aktivnošću ili nekim krivičnim djelom.

Pranje novca je oduvijek bilo zanimljivo, ne samo kao tema za obrađivanje, nego i kao samo djelo. Smatra se da je ovaj pojam vezan za istoriju mafije i njen razvoj u SAD-u. Sa izrazom „pranje novca“ u sudskom i pravnom kontekstu prvi put se susrećemo 1973. godine u SAD-u povodom afere Watergate-a, dok 1982. godine ovaj pojam dobija i svoj pravni okvir. Za pranje novca može se reći da predstavlja niz radnji u bankovnom, novčanom ili nekom drugom poslovanju sa krajnjim ciljem prikrivanja pravog izvora novca, odnosno imovine ili prava dobijenih novcem koji je stečen na nezakonit način. Zemlje koje prolaze kroz period tranzicije su idealno mjesto za pranje novca. Međunarodni monetarni fond je procijenio da se ukupan obim pranja novca u svijetu nalazi između dva do pet procenata (2 - 5 %) ukupnog svjetskog društvenog proizvoda. Odnosno, izraženo u novcu 590 milijardi do 1,5 biliona američkih dolara godišnje. S obzirom na tajnost i prirodu pranja novca, navedeni podaci su samo indikator veličine problema. Sam pojam pranja novca potiče od engleske riječi „*money laundering*“, što znači legalizacija kapitala stečenog kriminalnom djelatnošću, odnosno finansijske transakcije radi prikrivanja stvarnog porijekla novca i drugih oblika kapitala na tržištu. Sastoji se u falsifikovanju finansijske dokumentacije i manipulacije u sistemu međubankarskih transakcija. Ovo djelo vrši se u više faza te je obaveza svih organa koji učestvuju u tom procesu da rade na prevenciji i suzbijanju ovog djela.

POJAM PRANJA NOVCA

Danas, fenomen pranja novca predstavlja ozbiljan međunarodni problem i sve više je izražen kroz utaju poreza, ilegalnu trgovinu drogom i oružjem, prostituciju, reket, organizovanu kocku kao i druge kriminalne kanale. Zbog svog dominantnog međunarodnog karaktera, rezultirali su i brojni pokušaji definisanja ove djelatnosti, a najčešću primjenu u

stranoj literaturi imaju definicije koje u sebi sadrže uže i šire značenje pranja novca. Također, potrebno je naglasiti da će se definicija pranja novca razlikovati zavisno od toga da li se pranje novca posmatra sa ekonomskog, sociološkog ili pravnog aspekta (Budimir, 2019). U širem smislu, pranje novca definišemo kao proces u kome se prihodi za koje postoji osnovana sumnja da su stečeni kriminalnom aktivnošću, prenose, prebacuju, transformišu, razmjenjuju ili mijenjaju legalnim sredstvima, radi skrivanja ili prikrivanja prave prirode sticanja prihoda (Karadža, Vejinović, Pajić i Pajić, 2017). Prema užem shvatanju, pranje novca predstavlja radnju ili pokušaj radnje kojom se skriva ili prikriva nelegalno porijeklo sredstava, tako da izgleda da ona potiču iz legalnih izvora. Takođe, pranje novca označava i aktivnost usmjerenu na prikupljanje nepošteno ili nezakonito stečenih prihoda putem dopuštenih poslova.

Pranje novca obično promatraju kao proces koji se odvija u tri različite faze. Prva faza je *plasan* u kojoj se sredstva stečena kriminalnim putem uvode u finansijski sistem. *Raslojavanje (prikrivanje)* je druga faza materijalnog procesa i ona podrazumijeva da je nekretnina već oprana i da su njezino vlasništvo i izvor prikriveni. *Integracija* kao konačna faza definisanja pojma pranje novca, među domaćim i stranim autorima utemeljena su različita vjerovanja, počevši od onih da je termin pranje novca utemeljen krajem dvadesetih godina u vrijeme prohibicije u Sjedinjenim Američkim Državama, do promišljanja da je taj naziv zapravo izveden iz podatka o vlasništvu mafije nad praonicama rublja u SAD-u (Hadžović, Kržalić, Berberović-Tadi, Hodović i Dizdarević, 2014).

Pranje novca podrazumijeva svaku aktivnost usmjerenu na: prikrivanje nepošteno ili nezakonito stečenih prihoda kroz dopuštene poslove; pretvaranje ilegalno (nezakonito u pravilu kriminalno) ostvarene dobiti u prividno legalnu, pretvaranje nepošteno i nezakonito stečenog prihoda s prividom poštene i zakonite zarade; pretvaranje ili prenošenje predmeta

koji potiču iz određenih krivičnih djela, kao i svako drugo skrivanje njihovog porijekla (tzv. krivično djelo skrivanja), te svako sticanje, posredovanje i upotreba takvih predmeta (tzv. krivično djelo sticanja), sva činjenja i nečinjenja radi prikrivanja izvora protivpravno stečenog novca, odnosno korišćenje stečenog novca za obavljanje dopuštene djelatnosti ili sticanje imovine na zakonit način (Bačić, Pavlović, 1999).

Pored navedenog shvatanja, većina zemalja prihvata definiciju koja je sadržana u Bečkoj konvenciji (Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, oduzimanju i privremenom oduzimanju prihoda stečenoga krivičnim djelom i o financiranju terorizma) prema kojoj se pod pranjem novca podrazumijeva „konverzija ili prenos imovine, sa znanjem da je ta imovina rezultat bilo kakvog prekršaja ili bilo kakvih prekršaja (tada vezanih za prodaju droge) ili čin učestvovanja u takvom prekršaju ili prekršajima sa namjerom skrivanja ili maskiranja kriminalnog porijekla imovine ili pomaganja bilo kom licu koje je uključeno u izvršenje takvog prekršaja ili takvih prekršaja s namjerom izbjegavanja pravnih posljedica aktivnosti tog lica“. Bečka konvencija dodaje da pranje novca uključuje i „kupovinu posjedovanje ili korišćenje imovine, sa znanjem u vrijeme primitka te imovine da je ona rezultat prekršaja ili više prekršaja... ili čina učestvovanja u takvom prekršaju ili prekršajima“. Učesnici u pranju novca pribjegavaju najraznovrsnijim finansijskim transakcijama kako bi prikrili porijeklo novca i tako ga učinili legalnim sredstvom prometa na tržištu novca, što im osigurava normalno korišćenje u poslovnim odnosima u kojima plasiraju svoj kapital (Kulić, 2001).

OBLICI ISPOLJAVANJA, FAZE I NAČINI PRANJA NOVCA

Pranje novca je proces kojim kriminalci pokušavaju prikriti istinsko porijeklo i vlasništvo nad imovinom koja je stečena kriminalnim aktivnostima. U svakom slučaju pranje novca podrazumijeva mnogobrojne međusobno

različite tehnike koje su obično složene, domišljate i tajne. Zajedničko im je da se njima mora sakriti originalno porijeklo i vlasništvo novca, te da naručiocu žele zadržati kontrolu nad samim postupkom i po potrebi ostvariti njegovu promjenu. Prema grubim procjenama, vjeruje se da se u svijetu godišnje opere između 300 i 500 milijardi američkih dolara. Tanzi procjenjuje da neto finansijska dobit onih koji se time bave predstavlja 2% globalnog BDP-a, s tim da je vrijednost opranog novca vjerovatno znatno veća (Tanzi, 1996). U međunarodnoj pravnoj literaturi imamo tri opšteprihvaćene faze u pranju novca i to faza plasiranja, faza prikrivanja i faza integracije.

➤ *Faza plasiranja (placement)* - je fizičko polaganje sredstava stečenih kriminalom koje kriminalac želi plasirati u finansijski sistem. Plasiranje može biti obavljeno na mnoge načine u skladu sa dostupnim mogućnostima. Ilegalni profiti se uvode u legalni finansijski sistem, odnosno gotovina koja je pribavljena kriminalnim načinom poslovanja uplaćuje se na bankovne račune obično pod izgovorom neke legalne djelatnosti što predstavlja samu fazu ulaganja. Depoziti se ulažu zbog nekog legalnog posla, gdje se plaćanje obavlja u gotovom novcu. Kada dođe do mješanja gotovine koja je stvorena kriminalom i prihoda koji su nastali legalnim poslovanjem smanjuje se mogućnost brzog otkrivanja "vrućeg novca". Uplata novca stečenog kriminalom u banku, može biti izvršena na više načina u skladu sa dostupnim mogućnostima. Pored uplata vrućeg novca javlja se i osnivanje lažnih tzv. "fantomskih firmi" koje ne posluju, postoje isključivo kao sredstvo radi uplate gotovog novca na račune u bankama; usitnjavanje velikih suma novca između saradnika koji ga polažu na račune u iznosima koji su dovoljno mali ili su ispod zakonskih cenzura, te stoga nisu sumnjivi bankarskim

službenicima i nisu predmet posebnog praćenja. U ovoj fazi, u novije vrijeme susreće se i kupovina, odnosno preuzimanje firmi sa ozbiljnim finansijskim poteškoćama, čiji računi treba da posluže samo kao tzv. "bojler računi", gdje će se sliti novac prethodno deponovan na račune raznih finansijskih institucija. Bez obzira pojavljuje li se novac koji proizlazi iz kriminalne aktivnosti u obliku gotovine ili ne, prva faza je najopasnija za kriminalce, tada još postoji direktna veza između novca i kriminalne grupe (Lilley, 2003).

- *Faza prikrivanja (laundering)* - je odvajanje sredstava stečenih kriminalom od njihovih izvora stvaranjem slojeva transakcija dizajniranih za prikrivanje i davanje izgleda legitimnosti. Najčešće korišteni načini su: mjenjanje valute, korišćenje uvozno-izvoznih firm ili osiguravajućih društava, manipulisanje garancijama, obveznicama, hartijama od vrijednosti, poslovanje preko off-shore subjekata, korišćenje box office i rezidentne pošte. Nakon što je gotovina pretvorena u bankraski depozit, sljedeći korak je prebacivanje sredstava s jednog računa na račune drugih baznih banka odnosno prividnih subjekata, i drugih institucija. Sve ovo se radi kako bi se prikrilo originalan izvor i destinacija početnog kriminalnog kapitala. Novac se premješta mnogobrojnim transakcijama, ali osnovni cilj je da se prikrije veza između novca i kriminalne aktivnosti. Tokom faze prikrivanja u procesu pranja novca obavi se ogroman broj transakcija kojima se novac prenosi po čitavom svijetu. Mnoge transakcije su čak i besmislene te za njih se ne može pronaći nikakvo pokriće poslovanja. Prava svrha tih transakcija je da prikriju tragove kretanja novca, da otežaju posao svakome ko pokuša da

istraži odakle novac zaista potiče. Kada se novac nađe na nekom od računa, s njim se radi sve ono što može da prikrije njegovo porijeklo. U ovoj fazi kupuju se polise osiguranja, skupocijena roba, umjetnička djela, akcije, investicioni fondovi, daju se pozajmice, koriste se razni finansijski instrumenti.

- *Faza intergracija (integration)* - je nivo u kojem se sredstva stečena kriminalom tretiraju kao legitimna. Ako je prikrivanje uspjelo, integracija plasira sredstva kriminalom stečena nazad u ekonomske tokove kao legitimna sredstva. Popularni metod integracije novca stečenog kriminalom u legalne tokove je kupovina nekretnina, (poslovne zgrade, skladišta ili stanovi). Iako se finansira prljavim novcem, prihod koji se ostvaruje izdavanjem prostora u zakup neće biti sumnjiv jer je rezultat zakonom dozvoljene djelatnosti. Cilj ove faze, kao i procedure pranja novca je da novac stečen kriminalom prebaci u poslove koje zakon ne zabranjuje. Jedan od načina je i oživljavanje firmi koja se nalaze u teškoćama investiranjem ogromnih suma novca. Firma nastavlja normalno da posluje koristeći novac stečen kriminalom kao svoj osnovni kapital. Perači novca primaju dividende ili direktorske plate, što su zakoniti vidovi prihoda. Potrebno je istaći, da se često ove tri faze ne mogu razlikovati. Pojedine faze pranja novca mogu biti iste, ili što je još češće, pojedine faze se mogu preklapati.

Kako će se odvijati pojedina faza i koje će se metode pri tom koristiti, zavisi o raspoloživim mehanizmima za pranje i zahtjevu organizovanog kriminaliteta koji taj posao naručuje. Nezakonito finansiranje se može prenositi kroz seriju kompleksnih

međunarodnih finansijskih transakcija.

Opšte tipologije pranja novca su:

- *Nominees* - jedna od najčešćih metoda pranja novca i skrivanja kapitala. Perač koristi članove porodice, prijatelje ili saradnike kojima zajednica vjeruje, koji neće privući pažnju da izvršavaju transakciju u njegovo ime uz korišćenje prostorija koje "Nominees" posjeduje, zatajivanje izvora i vlasništva predmetnih sredstava.
- *Smurfing ili struktuisanje* - mnogi pojedinci polažu gotovinu ili kupuju bankovne mjenice od različitih institucija ili jedna osoba vrši transakciju u iznosu koji je manji od onoga koji po zakonu mora biti prijavljen, a gotovina se naknadno prebacuje na centralni račun.
- *Kupovina kapitala gomilom gotovine* - pojedinci kupuju veće predmete kao što su automobili, brodovi, nekretnine, umjetnine, drago kamenje. U mnogim slučajevima perači koriste kapital, ali se distanciraju od njega tako što ga registruju na prijatelja ili rođaka.
- *Pozajmica od banke* - koristeći ovaj metod kriminalac daje svom saradniku iznos nelegitimnog novca, a saradnik priprema papire za hipotekarni kredit za kriminalca u istom iznosu uključujući svu ili potrebnu dokumentaciju. Ovo stvara privid da su sredstva kriminalaca legitimna.
- *Legitimno poslovanje "Co-mingling" sredstva* - kriminalne grupe ili pojedinci mogu preuzeti ili investirati u poslovanje koje uobičajeno koristi velike gotovinske transakcije iznose kako bi pomješali sredstva nelegitimno stečena kriminalnim putem sa sredstvima koja potiču iz legitimnog poslovanja.
- *Saučesništvo banke* - saučesništvo banke se dešava kada je zaposleni u banci umještan u olakšavanje dijela procesa pranja novca.

- *Novčane usluge i mjenjane valuta* - pojedinci često koriste sredstva stečena kriminalom za kupovinu stranih valuta kako bi ih mogli prebaciti na off-shore bankovne račune bilo gdje u svijetu;
- *Krijumčarenje valute* - sredstva se pomjeraju preko granica kako bi se prikrio njihov izvor i vlasništvo, te kako bi perači izbjegli izlaganje zakonu i sistemu koji snima ulaz novca u finansijski system.
- *Elektronski transfer sredstava* - odnoseći se kao i na telegrafski transfer ili kablovski transfer ove metode slanja novca se sastoje od slanja sredstava elektronskim putem iz jednog grada ili zemlje u drugu kako bi se izbjegla potreba fizičkog transporta valute.
- *Kockanje u kazinu* - pojedinci donose gotovinu u kazino te kupuju čipove za klađenje, nakon igre i nekoliko klađenja kockar vrši isplatu ostatka čipova, te traži ček od kazina.
- *Mjenjački poslovi* - zbog toga što su uključene u široku lepezu novčanih transakcija, djelatnost mjenjačnica u razvijenim zemljama predmetom je strože zakonodavne regulative. Naime, mjenjački se poslovi obilato koriste za prikriivanje traga prljavom novcu, posebno novcu od prodaje droge (koji je najčešće u malim apoenima i različitih valutama). Osnivanjem mjenjačnice s nekoliko podružnica proces pranja novca će se odvijati u potpunosti i pod neposrednim punim nadzorom kriminalnog miljea. Iz istog razloga većina zakonodavstva u svijetu zahtjeva licenciranje mjenjačnica i njihov budan nadzor (Šikman, 2013).

U Republici Srpskoj na snazi je "Zakon o mjerama bezbjednosti u poslovanju gotovim novcem i drugim vrijednostima", sam nadzor nad mjenjačnicama sprovode ovlašćena službena lica Ministarstva unutrašnjih

poslova RS, na osnovu člana 14. pomenutog Zakona (Zakon o mjerama bezbjednosti u poslovanju gotovim novcem i drugim vrijednostima [ZBPGN], 2015).

Pored navedenih tipologija u novije vrijeme identifikovani su i drugi načini pranja novca, kao što su nezakonite arbitražne transakcije strane valute koje se ispoljavaju u nekom od sljedećih oblika: strana valuta koja ulazi u lokalnu zemlju, sticanje strane valute u lokalnoj zemlji, transferi nezakonitog novca strukturisani kroz međunarodne novčane pošiljke. Posebno je interesantan “*Peso broker*” (Peso razmjena na crnom tržištu). Alternativne službe za slanje novca koje se zovu “neformalni system za transfer novca”, generalno se povezuju sa određenim geografskim regionima i za to dobijaju različita imena u skladu sa lokacijom na kojoj se nalaze: *havala*, *hundi*, *crno tržište peso razmjena* i drugi (Stojanović, 2020). Takođe, poznati su načini međunarodna simulacija pozajmica i kapitalizacija legitimnih kompanija nezakonitim sredstvima. Korišćenje pravilno inkorporisanih obaveznika za koje postoji dokazana finansijska evidencija je jedan od najčešćih metoda prikrivanja pravog vlasništva i porijekla novca, fizički transporter nezakonite dobiti iz kriminala (Karan, 2007).

STRATEGIJE I ORGANI U BORBI PROTIV PRANJA NOVCA

Shvativši realnu opasnost od organizovanog međunarodnog kriminala, međunarodna zajednica je razvila strategiju opšte borbe protiv najopasnijih vidova kriminaliteta, kao što je trgovina opojnim drogama, oružjem, bijelim robljem i sl. S tim je u neraskidivoj vezi i pranje novca. Radi povećanja efikasnosti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma u državama članicama, Ujedinjene nacije i Evropska unija donijele su, između ostalog i sljedeća dokumenta:

Ujedinjene nacije (UN) su usvojile:

- Konvencija za suzbijanje finansiranja terorizma iz 1999. godine (Konvencija o finansiranju terorizma),

- Konvencija protiv međunarodnog organizovanog kriminala,
- Konvencija protiv korupcije,
- Konvencija protiv nedopuštene trgovine opojnim drogama i psihotropnim supstancama
- Bečka konvencija,
- Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1540 o sprečavanju širenja oružja za masovno uništavanje i sredstava za njihovo prenošenje.

Evropska unija (EU) je usvojila 30. maja 2018. godine Petu direktivu za sprečavanje upotrebe finansijskih institucija u svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma, uz obavezu zemalja članica da je do 10. januara 2020. uključe u domaće zakonodavstvo (Direktiva Evropskog parlamentarnog vijeća, 2015). Direktiva uzima u obzir revidirane preporuke The Financial Action Task Force (FATF) iz 2012. godine. Glavne izmjene odnose se na daljnje unapređenje primjene pristupa na bazi procjene rizika jačanjem nadzora. Pored toga, ova direktiva uvodi nove kategorije obveznika, pravila za utvrđivanje stvarnog vlasnika i veću transparentnost registara stvarnih vlasnika, prepoznaje elektronski dokument kao pouzdan i vjerodostojan izvor podataka i dr. Evropska unija primjenjuje i Uredbu 2015/847 o podacima koji prate prenos novčanih sredstava, koja je takođe zasnovana na standardima utvrđenim preporukama FATF-a.

MONEYVAL - (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism) – MANIVAL Komitet Savjeta Evrope, osnovan je 1997. godine s ciljem da se međusobnim ocjenjivanjem procjenjuje usklađenost sistema za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u državama članicama s međunarodnim standardima. Procjena se vrši na osnovu prikupljenih informacija iz upitnika, kao i na osnovu posjete tima evaluatora, koji je izabrao sekretarijat MANIVAL-a. Evaluatori izrađuju nacrt izveštaja o usklađenosti zakonodavstva i prakse u

konkretnoj državi s međunarodnim standardima. Nakon određenog kruga usaglašavanja, konačna verzija izvještaja usvaja se na plenarnim zasjedanjima koja se održavaju najmanje dva puta godišnje. Svaki izvještaj sastoji se od analize stanja, ocjene stanja i preporuka za unapređenje sistema za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma ocjenjivane zemlje. MANIVAL u okviru Savjeta Evrope posjeduje mehanizme pritiska na države članice radi primjene navedenih preporuka i sprovođenja drugih mjera na državnom nivou. Ti mehanizmi podrazumjevaju obavezu redovnog izvještavanja MANIVAL-a o svakom napretku, slanje visoke diplomatske misije u državu članicu, te isključenje iz članstva Saveta Evrope. Izveštaji koje usvaja MANIVAL jesu javni i koriste se u procjenama finansijske stabilnosti i sigurnosti ulaganja u pojedinim državama. Međunarodni monetarni fond i Svjetska banka preuzimaju izvještaje MANIVAL-a, koje ugrađuju u svoje analize i izvještaje.

The Financial Action Task Force (FATF) - Radna grupa za finansijsku akciju je međunarodno tijelo osnovano u Parizu 1989. godine s ciljem da razvija i unapređuje politiku za efikasnu borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kao i da prati sprovođenja mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u zemljama članicama. U sprovođenju tih aktivnosti FATF saraduje sa ostalim međunarodnim tijelima uključenim u sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, kao što je MANIVAL. FATF je 2012. godine revidirao i objavio 40 (četrdeset) preporuka za sprečavanje pranja novca koje se odnose na efikasno uspostavljanje sistema za borbu protiv pranja novca, a pokrivaju pravni sistem i sprovođenje zakona, finansijski sistem i njegovu regulativu, kao i međunarodnu saradnju. Sve preporuke se kontinuirano ažuriraju.

BAZELSKI KOMITET za superviziju banaka - čiji je osnovni cilj da poboljša razumjevanje ključnih supervizorskih izazova i unaprijedi kvalitet supervizije banaka širom svijeta, promovisao je 29

ključnih principa koji uspostavljaju minimalne standarde za efikasan sistem supervizije, a uključuju i:

- princip br. 15 - proces upravljanja rizicima, u skladu s kojim supervizori utvrđuju da banke imaju sveobuhvatan sistem upravljanja rizicima koji obezbeđuje prepoznavanje, mjerenje, procjenu, praćenje, kontrolu i ublažavanje svih materijalno značajnih rizika, kao i izvještavanje o njima;
- princip br. 29 - proces zloupotrebe finansijskih usluga, u skladu s kojim supervizori treba da se uvjere da banke primjenjuju adekvatne politike i procese, uključujuću striktna pravila „Upoznaj svog klijenta”, koji promovišu visoke etičke i profesionalne standarde u finansijskom sektoru i sprečavaju da banka namjerno ili nenamjerno bude iskorišćena za kriminalne aktivnosti. Bazelski komitet je usvojio i dokument o mjerama poznavanja i praćenja stranke za banke, u kome je posebno obrađeno pitanje usvajanja pravila „Upoznaj svog klijenta” u bankama.

Uloga banaka u sprečavanju pranja novca, kao i invetivnost ljudi koji se bave pranjem novca je bez limita. Zbog toga je svima koji su obavezni da preduzimaju radnje i mjere za otkrivanje i sprečavanje pranja novca, ponekad izuzetno teško da prepoznaju ovu kriminalnu radnju. U nabranjanju ovih obveznika po Zakonu o sprečavanju pranja novca, nisu slučajno na prvom mjestu banke i druge finansijske organizacije. Poslovanje banaka sa jedne strane, podrazumjeva apsolutnu tajnost i zaštitu podataka svojih klijenata kao i tajnost usluga, a sa druge strane izloženost velikom broju rizika od aktivnosti pranja novca. Iako se nalazi u okruženju u kojem borba protiv kriminala traje već duži niz godina u Bosni i Hercegovini, Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti donesen 2004. godine koncipiran je tako da u najkraćim crtama definiše osnovne pojmove pranja

novca, obveznike preduzimanja mjera za sprečavanje pranja novca, radnje koji su obveznici dužni da preduzimaju, koje se odnose na utvrđivanje identiteta stranke, dužnost prijavljivanja nadležnom organu kao i kaznene odredbe. Poznata je povezanost pranja novca sa terorizmom te stoga cilj borbe protiv terorizma (prevencija) je da se terorističkim grupama onemogući pristup međunarodnom finansijskom sistemu, te da se smanji mogućnost da se sredstva podižu, kao i da se finansijske mreže prljavog novca terorista razotkriju, izoluju iz legalnih tokova i onesposobe (Marković i Stanojević, 2009).

Brojne su definicije pranja novca, ali sve one govore o procesu pretvaranja nezakonskih prihoda stečenih kriminalnim aktivnostima u sredstva koja imaju privid legalnog porijekla. Glavne funkcije i ovlašćenja Uprave za sprečavanje pranja novca su: prijem podataka od obveznika, analiza, čuvanje i distribucija podataka te preduzimanja zakonskih mjera i radnji radi sprečavanja pranja novca. Banke predstavljaju najmogobrojniju grupu obveznika, imaju visoku kvalifikacionu strukturu zaposlenih i dobru tehničku opremljenost. Razvijanjem bankarskog sistema u Bosni i Hercegovini banke postaju mjesta gdje se obavljaju kompleksne i velike transakcije. Iz Uprave za sprečavanje pranja novca naglašavaju da su banke sprovođenjem Zakona o sprečavanju pranja novca i razvijanjem analitičkih procedura osposobljene za rano otkrivanje neobičnih šema transakcija koje su obavljene bez opravdane ekonomske i pravne svrhe. Bankarske evidencije su pristupačne i omogućavaju brzu rekonstrukciju individualnih transakcija i mogu pružiti dokaze za krivično gonjenje. Za efikasniju borbu protiv pranja novca banke su u obavezi da formiraju unutrašnju kontrolu, izvještavaju o transakcijama u skladu sa Zakonom i dostavljaju finansijskim jedinicama dokaze o finansijskim transakcijama. Unutrašnja kontrola mora da pokriva sve organizacione cjeline gdje bi se moglo pojaviti pranje novca, nadgleda primjenu Zakona o

sprečavanju pranja novca i finansiranje terorizma, da prati rad službi, kontroliše ih da bi sve sumnjive transakcije bile dostavljene Upravi. Organizovana borba protiv svih oblika kriminala, uključujući i pranje novca predstavlja nužnost s kojom se suočava Bosna i Hercegovina.

Finansijsko-obavještajni odjel (FOO) Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) predstavlja centralnu finansijsko-obavještajnu jedinicu u Bosni i Hercegovini (BiH) koja funkcioniše u skladu sa međunarodnim standardima u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. U skladu sa Zakonom o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu i Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, FOO obavlja poslove koji se odnose na sprečavanje, otkrivanje i istraživanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, poslove koji se odnose na promovisanje saradnje između nadležnih organa BiH, Federacije BiH (FBIH), Republike Srpske (RS) i Brčko distrikta BiH (BDBiH) u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, kao i na promovisanje saradnje i razmjene informacija s nadležnim organima drugih država i međunarodnih organizacija zaduženih za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti. FOO je, kao osnovna organizaciona jedinica SIPA-e, operativno od 28.12.2004. godine, kada je stupio na snagu prvi Zakon o sprečavanju pranja novca, a 29.06.2005. godine primljeno je u Egmont grupu finansijsko-obavještajnih jedinica (FOJ). Od navedenog perioda, dva puta je donesen novi Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i trenutno je na snazi Zakon iz 2014. i 2016. godine (Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti [ZSPNFT], 2016). Zakonodavni i institucionalni okvir u BiH je takav da sistem sprečavanja, otkrivanja i istraživanja krivičnih djela pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti u BiH nije u nadležnosti samo jedne institucije već se radi o oblasti koja je u nadležnosti institucija na svim nivoima vlasti uz zakonsko definiranje uloge svih učesnika

sistema, te njihove obavezne međusobne interakcije i saradnje.

Primarni zadatak FOO-a je da prima, prikuplja, evidentira i analizira informacije, podatke i dokumentaciju, te istražuje i prosljeđuje rezultate analiza i/ili istraga nadležnim tužilaštvima i drugim nadležnim organima, kako u BiH tako i u inostranstvu, koji istražuju krivična djela pranja novca i/ili finansiranja terorističkih aktivnosti. Ukoliko FOO sumnja u pranje novca ili finansiranje terorističkih aktivnosti u vezi s nekom transakcijom ili osobom, ovlašteno je za privremeno obustavljanje te transakcije ili transakcija u trajanju do pet radnih dana, kao i za kontinuirano praćenje finansijskog poslovanja klijenta u trajanju do šest mjeseci.

Kada se govori o sprečavanju pranja novca potrebno je naglasiti da postoji nekoliko opšteprihvaćenih načina na koje se može izvršiti sprečavanje pranja novca a to su: represivna/preventivna strana sistema; identifikacija i praćenje klijenta; prijava gotovinskih transakcija; prijava sumnjivih transakcija i finansijsko obavještajna služba (Mista, 2013). BiH je članica posebnog Komiteta stručnjaka Vijeća Evrope zaduženog za praćenje provođenja mjera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti - MANIVAL, koji funkcioniše po principu uzajamnih procjena država članica prema metodologiji i standardima međunarodnog tijela koje postavlja standarde za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma – FATF. U skladu sa Odlukom Vijeća ministara BiH, službenik FOO-a ima ulogu šefa BiH MANIVAL delegacije, čiji je zadatak predstavljanje i ostvarivanje saradnje BiH sa Moneyval komitetom Vijeća Evrope.

TIPOLOGIJE PRANJA NOVCA U BOSNI I HERCEGOVINI PO FINANSIJSKOM ODJELU DRŽAVNE AGENCIJE ZA ISTRAGE I ZAŠTITU

Tipologije pranja novca predstavljaju metode, tehnike i trendove pranja novca koje, posmatrane u ograničenom vremenskom periodu, imaju više zajedničkih karakteristika ili obilježja.

Prepoznavanje i analiziranje novih tipologija posebno je značajno ako u obzir uzmemo okolnost da je pranje novca proces koji se neprekidno razvija. „Perači“ novca usavršavajući i primjenjujući nove tehnike i modalitete čine proces pranja novca još kompleksnijim a samim tim i komplikovanijim za otkrivanje i naročito teškim za dokazivanje. Uočavanje novih tipologija je neophodno za izradu analize rizika za potrebe što efikasnijeg preventivnog djelovanja.

Na osnovu raspoloživih podataka, informacija, dokumentacije i dokumentiranih slučajeva pranja novca, tokom 2019. godine uočene su i izdvojene tehnike, trendovi i tipologije pranja novca sa ciljem njihovog boljeg razumijevanja i uočavanja potencijalnih rizika sa kojima su suočeni različiti sektori, te da bi se na taj način doprinijelo sprečavanju i otkrivanju nekih od brojnih metoda koje se koriste za prikrivanje izvora nezakonitih sredstava u BiH.

Dosadašnja iskustva kao i iskustva drugih zemalja ukazuju da su oblasti sa visoko izraženim stepenom rizika sa aspekta pranja novca bankarski sektor, uvozno-izvozni poslovi, tržište kapitala, tržište nekretnina i virtualne valute. Dokumentirani slučajevi po Izvještaju Državne agencija za istrage i zaštitu sumnje na pranje novca ukazuju na izraženu zastupljenost sljedećih tipologija koje imaju obilježja pranja novca (Izvještaj Državne agencije za istrage i zaštitu, Finansijsko-obavještajno odjeljenje, 2021):

- Novac stečen internet prevarama van područja BiH, usmjeren bezgotovinskim transferima u korist pravne osobe u BiH, da bi potom sredstva bila dalje bezgotovinski transferisana u korist dvije pravne osobe u inostranstvu, dok je ostatak sredstava iskorišćen za bezgotovinsko plaćanje i gotovinsko podizanje na području BiH.
- Novčana sredstva stečena ustupanjem potraživanja od dvije strane pravne osobe (koje su uredno izvršavale svoje obaveze prema pravnoj osobi u BiH), stranog

pravnoj osobi, koja je zadržala za sebe jedan dio novčanih sredstava (što je omogućeno zaključivanjem ugovora o ustupanju potraživanja i prikrivenim obavljanjem transakcija između više evropskih zemalja), dok je drugi dio novčanih sredstava iskorišćen za kupovinu dionica iste pravne osobe u BiH u više-milionskom iznosu, što je prikriveno obavljanjem transakcija između računa pravnih osoba iz ukupno šest zemalja.

- Bavljenje posredovanjem u trgovini nekretninama, dovođenjem u vezu kupca i prodavca, bez neophodnog ovlaštenja i suprotno propisima koji propisuju obaveznost registracije, te na taj način sticanje protivpravne imovinske koristi te ulaganje sredstava u kupovinu nekretnina i kapitala pravne osobe.
- Osnivanje pravne osobe isključivo u svrhu da se preko nje opere novac, gdje se sačinjavanjem dokumentacije o fiktivnoj trgovinskoj razmjeni sekundarnih sirovina između više pravnih osoba u različitim državama pokušalo prikriti stvarno porijeklo novca stečenog krivičnim djelom, a sve s ciljem da se novčana sredstva legaliziraju kod finansijskih institucija, odnosno učine nedostupnim pravosudnim organima u državi gdje je počinjeno krivično djelo iz kojeg su proizašla pomenuta sredstva.
- Bavljenje uvozom i trgovinom motornim vozilima (kupoprodajom) od strane fizičke osobe, bez neophodnog ovlaštenja i suprotno propisima koji propisuju obaveznost registracije, te na taj način sticanje protivpravne imovinske koristi.

Uočene tipologije ukazuju da su gotovinska sredstva doznačena na račune fizičkih osoba i sa njima povezanih privrednih subjekata često visokorizična u kontekstu pranja novca. Kada je riječ o računima pravnih subjekata, navedene

tipologije ukazuju i na zastupljenu zloupotrebu transakcija po osnovu novčanih pozajmica od osnivača ili u korist osnivača, kao i transakcija po osnovu pologa pazara, isplata za potrebe blagajne i materijalnih troškova. Zastupljene su i pojave koje indirektno ukazuju na razne vrste prevara, od krađe identiteta, krivotvorenja isprava, do zloupotrebe ovlasti, zloupotrebe platnih kartica, prevara u privrednom poslovanju, lažnog stečaja, nedozvoljene trgovine itd.

Tokom 2020. godine prema statističkim podacima iz 2020. FOO je preduzimalo i druge mjere i radnje iz svoje nadležnosti, u okviru kojih je:

- Zbog sumnje na pranje novca izdato 13 naloga bankama za privremenu obustavu transakcija sa ukupnim iznosom blokiranih sredstava od 19.577.245,45 KM, na računima sedam pravnih lica i 23 fizička lica.
- Zbog sumnje na pranje novca izdato pet naloga bankama za kontinuirano praćenje finansijskog poslovanja dva pravna lica i dva fizička lica.
- Sa drugim policijskim i poreskim organima svih nivoa u Bosni i Hercegovini ostvarena je saradnja u vidu dostavljanja 532 informacije/odgovora, sa podacima prikupljenim u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

Prema povratnim informacijama primljenim u izvještajnom periodu, policijski i poreski organi su na osnovu informacija FOO-a preduzeli sljedeće mjere i radnje iz svoje nadležnosti:

- 12 do 100 predmeta službenici nadležnih poreskih uprava utvrdili su dodatne poreske obaveze u ukupnom iznosu od 4.617.759,81 KM;
- nadležnim tužilaštvima podnijeli ukupno 17 izvještaja o počinjenim krivičnim djelima i izvršiocima;
- zbog utvrđenih nepravilnosti izdali ukupno 21 prekršajni nalog; o utvrđenim nepravilnostima u dva predmeta upoznali nadležna tužilaštva.

EFEKTI PRANJA NOVCA

U sferi biznisa i savremenih globalnih kretanja novac zauzima značajno mjesto. Da bi inicirao bilo kakvu aktivnost ili realizovao ideju poslovni subjekt mora posjedovati kritičnu masu novca. Posmatrana iz ovog ugla definicija novca Milтона Fridmana "Novac je moć" dobija svoj pravi smisao. Novac sam po sebi ne znači mnogo dok ne bude ubrizgan u domaći ili strani privredni sistem. Ubacivanjem novca, odnosno gotovine i ekvivalenata gotovine u privredne tokove inicira se njegovo kretanje, što rezultira stvaranjem kompleksnih novčanih tokova. Ukoliko se razmatranje usmjeri jedan korak nazad neminovno se nameće pitanje izvora novca. Izvor novca ukazuje na stvarno porijeklo novčane mase koja je uložena sa ciljem iniciranja i održavanja reprodukcionog ciklusa.

Teoretska je pretpostavka da je porijeklo takve novčane mase legalno i transparentno. Međutim, praksa potvrđuje suprotno. Nepobitna je činjenica da se svakodnevno nelegalnim aktivnostima kreiraju velike sume novca, koje se različitim metodama integriraju u privredne sisteme. Ovakav postupak koji za cilj ima legalizovanje nezakonito stečene imovine naziva se *pranje novca*. Pranje novca uopšteno podrazumijeva rješavanje, pretvaranje ili čišćenje novca stečenog kriminalnim radnjama, njegov prelaz preko međunarodnih granica te njegovo ponovno uključivanje u regularne novčane tokove. Možemo reći da pranje novca nosi sa sobom negativne posljedice koje zadiru duboko u ekonomske, političke i socijalne strukture svake zemlje.

Neki od efekata pranja novca su:

- **Ekonomski poremećaji i nestabilnost** - Pranje novca je izuzetna pretnja integritetu finansijskih ustanova, koja dovodi u nepovoljan položaj ekonomske subjekte koji legalno posluju. Perači novca ne nastoje ostvariti najvišu stopu dobiti na novac koji operu već im je važnije mjesto ili investicija koje će im omogućiti da najlakše i najbrže recikliraju novac, tako često

ulažu u manje profitabilne investicije koje ne moraju biti korisne za određenu zemlju smanjujući njen potencijalni ekonomski rast, npr. u mnogim zemljama su bile finansirane aktivnosti u određenim privrednim oblastima, kao što su građevinarstvo i hoteli, ali ne zbog stvarne tražnje, već zbog kratkoročnih interesa onih koji peru novac. Kad te oblasti prestanu da odgovaraju akterima pranja novca, oni ih napuštaju izazivajući velike gubitke u njima samima kao i ekonomske poremećaje i nestabilnost (Stefanović, 2009).

- **Smanjenje poslovanja legalnog privatnog sektora** - Učesnici u pranju novca koriste posebno određene kompanije da bi razdvojili sredstva stečena po osnovu kriminalnih radnji od procesa prikriivanja nelegalno ostvarene dobiti. Kako ove kompanije raspolažu velikim iznosima novca, u mogućnosti su da svoje proizvode i usluge prodaju po cijenama koje su ispod tržišnih. U nekim slučajevima ove kompanije utvrđuju cijene koje su ispod proizvođačkih i zato su konkurentnije u odnosu na kompanije koje legalno posluju i pribavljaju sredstva na finansijskim tržištima. Promjena u potražnji novca kao rezultat pranja novca što se ne odražava u službenim pokazateljima može na nacionalnoj razini izazvati nestabilnost kamata i deviznih kurseva, međunarodnih tokova kapitala, usljed čega je teško sprovesti stabilnu i efikasnu politiku. Učesnici pranja novca vrše reinvestiranje sredstava tamo gdje očekuju da neće biti otkriveno njegovo porijeklo, ne u aktivnosti sa većim stopama povrata. Pranje novca kao i ostale nezakonite aktivnosti rezultira regresivnom distribucijom dohotka te stvaranjem velike potrošačke moći pojedinaca u uslovima opšte recesije. Velika

sredstva koja se zarađuju pranjem novca utiču na porast potražnje za luksuznim proizvodima, povećanje cijena nekretnina i nekih potrošnih dobara, što sve potiče špekulacije i inflaciju. Oblici radnog sudjelovanja koji su u skladu sa zakonom počinju se smatrati manje vrijednim, tako da nezakonitost postaje temeljno načelo ekonomske aktivnosti.

- **Opadanje reputacije države** - Pored toga što uveliko slabi slobodnu tržišnu ekonomiju, pranje novca narušava demokratsku političku strukturu i političku stabilnost zemlje, zatim stvara se opasna pretnja državnoj suverenosti, autoritetu državne vlasti, narušavanju javne ustanove te svemu onome što šteti nacionalnoj ekonomiji. Na ovaj način se omogućava kriminalnim organizacijama da djeluju na strukturu jedne države, slabeći njen privredni i politički položaj i djelimično ili potpuno preuzimajući vlast u cilju očuvanja svojih interesa. Dobro su poznati slučajevi da su predstavnici kokainskih kartela pokušavali nekad i uspijevali, doći u središnja tijela vlasti pojedinih zemalja te ih potkupiti. Kolumbijski predsjednik Ernesto Samper, optužen da je tokom izborne kampanje primao velike novčane iznose narko-mafije. Navodno su lokalni trgovci drogom nudili potpunu otplatu kolumbijskog vanjskog duga u zamjenu za nesmetano djelovanje. Pranje novca direktno utiče na smanjenje transparentnosti i narušavanje zdravlja finansijskog tržišta, važnih odrednica u djelotvornom funkcioniranju cjelokupne ekonomije.
- **Ugrožavanje programa reformi i privatizacije** - Sprovedenje programa privatizacije, odnosno ekonomskih reformi može biti ugroženo zbog pranja novca, posebno kod privatizacije državnih

firmi. U odnosu na legalne investitore, učesnici pranja novca mogu da ponude veće cijene, što je izraženo kod zemalja u razvoju koje zbog procesa privlačenja investicija mogu postati meta transakcije pranja novca.

- **Smanjenje državnih prihoda** - Poslovima pranja novca se ohrabruju tradicionalni načini utaje poreza, izbjegavanja zakona, krijumčarenje i bijeg finansijskih sredstava, što sve povećava porezno opterećene onih koji plaćaju porez. Pranje novca može korumpirati dijelove finansijskog sistema i onemogućiti uspješno upravljanje centralnih banaka i nadzornih tijela. Nužno je jačati zakonske odredbe protiv pranja novca, ali to ne znači smanjivanje tradicionalne bankarske kontrole (Stefanović, 2009). Na međunarodnoj razini, kretanje kapitala pod uticajem pranja novca može djelovati destabilizirajuće zbog integrativne prirode svjetskog finansijskog tržišta. Finansijske teškoće nastale na jednom mjestu mogu se vrlo lako proširiti na druge zemlje, pretvarajući tako nacionalni problem u međudržavni. Prema grubim procjenama u svijetu se godišnje opere između 300 i 500 milijardameričkih dolara. Procjenjuje se da je neto finansijska dobit onih koji se time bave 2% globalnog BDP-a. Nova informatička tehnologija, fleksibilnost i prilagodljivost u djelovanju, stručna pomoć i ogromna finansijska sredstva koja su na raspolaganju znatno olakšavaju proces pranja novca i njegov prenos preko granica. Iako u pranju novca ponajviše sudjeluju banke, od njega nisu pošteđene ni druge ustanove gdje se koriste veće količine gotovog novca, a često nisu pod jačom zakonskom regulativom ili nadzorom, poput štedionica, kockarnica, osiguravajućih društava i mjenjačnica. Ukoliko su banke

umiješane u pranje novca narušava se povjerenje koje javnost ima u njih, slabi njihova stabilnost, uprkos kratkotrajnoj mogućoj dobiti, prijeti neposredna opasnost od gubitka

Evropska zajednica donijela je stroge propise po kojim se zahtjeva identifikacija stranke kod otvaranja računa i uplate, obavezno vođenje odgovarajuće evidencije o depozitima, te obavještanje nadležnih organa o sumnjivim finansijskim transakcijama. Finansijske ustanove zbog njihove jedinstvene zadaće u platnom sistemu zemlje u prikupljanju i transferu finansijskih sredstava, su sigurno ključni faktor u utvrđivanju slučajeva nelegalnih transakcija. Iako je pranje novca svjetski problem, postoje značajne razlike između pojedinih zemalja. Sprečavanje pranja novca nije samo borba protiv kriminala, već nastojanje da se očuva integritet finansijskih ustanova i finansijskog sistema u cjelini.

PRANJE NOVCA KAO KRIVIČNO DJELO U MEĐUNARODNOM PRAVU

Međunarodno pranje novca temelji se na razlikama finansijskih i bankovnih odredbi u zakonodavstvima pojedinih zemalja. Zbog toga je nužno što je više moguće smanjiti te razlike, ako se već one ne mogu u potpunosti ukloniti. Takođe je važno i iznalaženje novih zakonskih rješenja u borbi protiv pranja novca, stvaranje i razvoj novih specijalizovanih službi, kao i međunarodna saradnja uz korištenje modernih i učinkovitih metoda. Pojedinačni naponi donose slabe rezultate, te iziskuju velike troškove. U socijalne posljedice pranja novca spada i povećanje državnih troškova zbog izdvajanja većih sredstava za provedbu zakona, što smanjuje socijalne fondove, kao i prebacivanje ekonomske moći sa tržišta, vlada i građana na kriminalce. Pranje novca izaziva preobražaj postojeće socijalne startifikacije nastajanjem društvenih grupa novih bogataša, predstavlja prijetnju međunarodnom miru i bezbjednosti. Kako bi se sprečile ili barem ublažile ove

posljedice pranja novca, nužno je pronaći načine prevencije i otkrivanja takvih aktivnosti. U tu svrhu čini se neophodnim definisanje ključnih karika u borbi protiv legalizovanja nezakonito stečene imovine.

Prema Zakonu o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma u BiH prilagođenom postojećim ekonomskim karakteristikama, utvrđeno je da se radnje za otkrivanje i spriječavanje pranja novca preduzimaju pri transakcijama: ulaganja novca, preuzimanja, zamjene, raspodjele i distribucije novca, sklapanja pravnih poslova kojima se stiče imovina i ostalim oblicima raspolaganja novcem i drugom imovinom što može poslužiti za pranje novca. Da bi se napred nedozvoljene djelatnosti suzbile, Međunarodna zajednica je pristupila normiranju adekvatnih mjera, sredstava i postupaka u pojedinim zemljama, a u cilju spriječavanja i suzbijanja ovakvih nedozvoljenih djelatnosti. Tako je donijeto više Međunarodnih pravnih akata kojima su precizirane nedozvoljene djelatnosti i pojedini oblici i vidovi pranja novca, kao i mjere kao i postupanja Nacionalnih zakonodavaca u pravcu suzbijanja ove pojave. Tako je i u Evropskom pravu pranje novca dobilo status samostalnog krivičnog djela, ali ovo djelo poznaje i niz Nacionalnih krivičnih zakonodavaca. Shvativši realnu opasnost od organizovanog kriminaliteta internacionalnog karaktera koji ne poznaje političke, državne i ideološke granice među narodima, državama i kontinentima.

Međunarodna zajednica počinje da radi na razvijanju i koncipiranju strategije opšte borbe protiv najopasnijih vidova kriminaliteta, trgovine opojnim drogama, bijelim robljem, oružjem itd, a sa čime je u nerazdvojivoj vezi i pranje novca. U tom smislu u poslednjih nekoliko godina je donijeto više Međunarodnih pravnih aktova, koji u ovu borbu unose nova sredstva, metode i postupke. To su:

- Konvencija OUN protiv nedozvoljene trgovine opojnim drogama i psihotičkim supstancama (donijeta 1988. godine u Bernu),
- Konvencija o pranju novca, istrage i u rješavanju zapljene konfiskacije

dobiti od kriminalaca (donijeta 1990. godine u Strazburu),

- Konvencija OUN protiv Transnacionalnog organizovanog kriminala (iz 1988. godine),
- Direktiva za sprečavanje korišćenja finansijskog sistema u cilju pranja novca (iz 1991. godine),
- Zvanični izvještaj OUN (donijet 1993. godine na Kipru).

Navedeni međunarodni pravni akti predstavljaju pravni osnov za regulisanje pojedinih inkriminiranih ponašanja u vezi sa pranjem novca u nacionalnom krivičnom zakonodavstvu, stoga je veoma značajno na koji način nacionalnog zakonodavstva uređuju krivično-pravni osnov pranja novca. Mnoga rješenja predviđena navedenim međunarodnim pravnim aktima nalaze svoje oživotvorenje i primjenu kroz rješenja u nacionalnom krivičnom zakonodavstvu.

Konvencija OUN protiv nedozvoljene trgovine, opojnim drogama i psihotičkim supstancama (Međunarodni ugovori SFRJ, 1990), poznata kao "Bečka konvencija", koju je prihvatilo više od 100 država, predviđa obavezu država potpisnica da u svom nacionalnom zakonodavstvu inkriminišu brojne aktivnosti vezane za trgovinu opojnim drogama, kao i da pranje ovako stečenog novca predvide kao krivično djelo. U članu 3. Konvencije predviđeno je da će sve neophodne mjere svaka stranka - potpisnica usvojiti kako bi se po njenom zakonu utvrdile kao krivični prekršaj određene aktivnosti, pod uslovom da se naravno čine namjerno, pa je tako predviđeno da se mora inkriminisati i konverzija ili transfer svojine, uz znanje da je takva svojina stečena trgovinom droga ili drugih psihotičnih supstanci, bilo da se radi o samom trgovcu ili o osobi koja je učestvovala u skrivanju ili prikrivanju nezakonitog porijekla svojine ili pomagala nekom licu koje je umješano u počinjenje takvog ili takvih prekršaja da bi izbjeglo zakonske posljedice svojih djela; isto tako inkriminišući i zavisno od ustavnih načela i osnovnih koncepcija pravnog sistema - sticanje, posjedovanje ili korišćenje svojine,

saznanjem, u vreme prijema, da je takva svojina stečena na osnovu jednog ili više prekršaja utvrđenih u skladu sa Konvencijom, ili učešće u takvom prekršaju ili prekršajima.

Takođe, Konvencija nepropisanog podrazumjeva da će svaka strana potpisnica usvojiti neophodne mjere da bi se omogućila zapljena prihoda koja potiče od trgovine droge ili svojina čija vrijednost odgovara vrijednosti takve dobiti, pored navedenog svaka strana potpisnica usvojiće i neophodne mjere da se njenim nadležnim organima omogući da identifikuju, otkriju, zamrzu ili zapljene dobit, odnosno svojinu, a radi konačne zapljene, s tim što će radi sprovođenja ovih mjera svaka strana potpisnica ovlastiti svoje sudove ili druge nadležne organe da nalože da bankarska, finansijska ili komercijalna evidencija bude stavljena na raspolaganje, zapljenjenje, kao i da strane potpisnice neće odbiti da deluju po odredbama ovog stava iz razloga bankarske tajne, dakle, Konvencijom je predviđeno da države potpisnice omogućavaju jedna drugoj uzajamnu pravnu pomoć. Dodajmo i to da je Bečkoj konvenciji pristupilo više od 190 država, među njima su i tzv. "finansijski rajevi" gdje se prihod stečen od droge legalizuje suprotno odredbama Konvencije, naime, služba (biro) Ujedinjenih Nacija za kontrolu droge i prevencije kriminaliteta (UN Office for Drug Control and Crime Prevention), je napravila listu "najvažnijih finansijskih rajeva", poznatih po pranju novca, gdje su zemlje raspoređene u određene geografske zone.

Drugi značajan akt iz ove oblasti jeste Konvencija o pranju novca, vođenju istrage i izvršavanju zapljene i konfiskacije dobiti od kriminala ili Evropska konvencija koju je donio Savjet Evrope 8. novembra 1990. godine u Strazburu. Ova konvencija takođe, propisuje obavezu država koje su je prihvatile da u svom nacionalnom zakonodavstvu predvide posebno krivično djelo pranje novca. Obilježja ovog djela su određena na identičan način kao i Bečkom konvencijom, s tom razlikom što se u ovom slučaju teži oduzimanju i konfiskaciji sve vrste imovinske dobiti koja

je stečena ne samo nezakonitim djelatnostima vezanim za opojne droge, već i za terorizam, trgovinu bijelim robljem, oružjem i krivičnim djelima kojima se ostvaruje veliki profit (Šikman, 2013).

Tako je u 6. članu ove konvencije određen pojam i obilježje krivičnog djela pranje novca koje se sastoji u umišljajnom preduzimanju jedne ili više od sljedećih djelatnosti:

- u konverziji ili transferu imovine uz znanje da takva imovina predstavlja prihod od kriminala s ciljem prikrivanja ili neistinitog prikazivanja nezakonitog porijekla imovine, ili pomaganju nekom licu koje je uključeno u činjenje predikatnog krivičnog djela, da bi se izbjegle zakonske posljedice svojih djela;
- u prikrivanju ili neistinitom prikazivanju pravne prirode izvora, mjesta, upotrebe, kretanja, prava ili svojine u odnosu na imovinu, znajući da ta imovina predstavlja prihod stečen činjenjem krivičnog djela;
- u sticanju, posedovanju ili korišćenju imovine sa znanjem u vreme prijema da takva imovina predstavlja prihod od krivičnog djela;
- u učestvovanju, određivanju ili zavjeri radi činjenja, pokušaju činjenja i pomaganja, posticanju ili olakšanju i savjetovanju u cilju činjenja bilo kog krivičnog djela.

Problematikom preduzimanja adekvatnih mjera za sprečavanje i suzbijanje pranja novca bavila se takođe i Konvencija OUN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala s dva dopunska protokola, i to: protokolom za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom i Protokolom protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom. Ovi poslednji međunarodni pravni akti donijeti su na konferenciji pod okriljem Organizacije ujedinjenih nacija koja je održana decembra mjeseca 1998. godine u Palermu. Ovu konvenciju, sa dopunskim protokolima,

ratifikovala je Savezna skupština, a tekst konvencije i dopunskih protokola (Međunarodni ugovori SRJ, 2001).

Gotovo na istovjetan način kao i Evropska konvencija i ova konvencija u članu 6 utvrđuje da kriminalizacija pranja dobiti stečene kroz kriminal određuje pojam i karakteristike krivičnog djela pranje novca, koje su sve države potpisnice ove konvencije dužne da unesu u svoje nacionalno krivično zakonodavstvo, takođe su, u članu 7. ove konvencije predviđene i mere za borbu protiv pranja novca kojima su utvrđeni subjekti, aktivnosti i postupci nadležnih nacionalnih organa u sprečavanju i suzbijanju različitih oblika i vidova pranja novca.

Na osnovu ovih međunarodno-pravnih akata, posebno Evropske konvencije i Konvencije OUN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala niz država je u svom nacionalnom zakonodavstvu predvidjelo krivično djelo pranje novca kao samostalno krivično djelo obezbjeđujući pri tom određenu vrstu kao i mjeru krivičnih sankcija. Jedna od takvih država je Bosna i Hercegovina.

KRIVIČNO DJELO PRANJA NOVCA U ZAKONODAVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE

Krivično djelo pranja novca poznaju sva četiri krivična zakona u Bosni i Hercegovini. Propisivanjem ovog djela pruža se zaštita privrednom i monetarnom sistemu kao i stabilnosti svake zemlje. Kao bitan konstitutivni element ovog djela traži se postojanje znanja, svijesti, namjere ili cilja kao subjektivnih elemenata psihološke prirode na strani učinioca u vrijeme preduzimanja radnje izvršenja krivičnog djela (Cindori, 2007). Radnja izvršenja je na skoro istovjetan način inkriminisana u svim krivičnim zakonima. Krivični zakon BiH članom 209 predviđa krivično djelo *Pranje novca* (član 209 KZ BiH) koji čini onaj koji novac ili drugu imovinu za koje zna da su pribavljeni činjenjem krivičnog djela primi, zamijeni, drži, njome raspoláže, koristi u privrednom ili drugom poslovanju, vrši konverziju ili njihov prenos

ili na drugi način prikrije ili pokuša prikriti njihovu prirodu, izvor, lokaciju, raspolaganje, kretanje, vlasništvo ili drugo pravo, a takav novac ili imovinska korist su pribavljeni počinjenjem krivičnog djela (Krivični zakon Bosne i Hercegovine [KPZBiH], 2021).

Radnja izvršenja određena je alternativno, a u suštini radi se o različitim radnjama prikrivanja „prljavog“ novca i imovine odnosno imovine koja je pribavljena činjenjem krivičnog djela. Teži oblik osnovnog djela će postojati ukoliko vrijednost „prljavog“ novca i imovine prelazi iznos od 200.000 KM. Ista inkriminacija sadržana je u Krivičnom zakonu Republike Srpske u članu 263, kao krivično djelo *pranje novca* (Krivični zakonik Republike Srpske [KPZRS], 2021).

Jedan od glavnih problema koji je uticao na pojavu pranja novca u BiH je zakonsko rješenje o poslovanju firmi/preduzeća. Vlasnicima firmi je bitno samo da se roba plati, a nije im bitno ko je kupac. Sve što je potrebno za poslovanje je fotokopija o registraciji firme, koja je kupac bez ikakve obaveze utvrđivanja stvarnog identiteta. Poreske obaveze se prenose na kupca i tu je za prodavca sve završeno. Ovdje treba izvršiti određene korekcije u načinu poslovanja u pogledu utvrđivanja stvarnog identiteta svih koji učestvuju u poslovanju, kao i to da svaka firma koja posluje sa fiktivnom firmom trebalo bi da snosi posljedice takvog poslovanja, odnosno poreske obaveze koje su prebačene na kupca koji je fiktivan, vraćaju se prodavcu.

Ovakav način bi trebalo da natjera sve one koji posluje nelegalno da odgovaraju za svoje postupke. Jedan od načina bi bio i taj da se u zakon ugrade instrumenti koji bi regulisali da firma koja uvozi određenu robu za nju odmah plati kako porez tako i carinu, a da kroz dalju prodaju robe ne plaća porez i carinu koju je već platilo. Ovakav način je jedino moguć ako se u okviru zakona regulišu sva pitanja oko registracije firmi koje se bave uvozom i izvozom tako da uslove za registraciju firmi ne mogu ispuniti svi, kao i to da se svi ne bi trebalo da bave istim poslovima, jer će

na takav način stvoriti situaciju da se ne zna ko je odgovoran za uvoz određene robe. U oba BiH entiteta dobro organizovane kriminalne grupe sa spregom u vladajućoj strukturi, politici, pravosuđu, policiji i drugim institucijama bi uradile falsifikate dokumentacije, isprava, žigova, pečata i ostale potrebne dokumentacije, te na osnovu toga registrovale različite firme sa mjestom sjedišta po čitavoj BiH.

Najjednostavniji opisan proces pranja novca, odnosno u našem okruženju je proces pranja poreza koji je jedan od osnovnih oblika pranja novca i kao takav odvija se na sljedeći način: legalno registrovana firma uvozi dogovorenu robu te je uredno skladišti ili je prodaje u transportu nekom od nelegalnih firmi, za navedenu transakciju sačinjava odgovarajuću dokumentaciju, koja je falsifikovana s obzirom na to da je firma koja kupuje robu nelegalna (ugovori, narudžbenice, računi, otpremnice, dokumentacija o registraciju firme i sl.). Posao se završava tako što se roba stvarno prodaje na malo, nekoj trećoj firmi sa kojom je izvršen dogovor prije nabave uvoza robe, a poreske obaveze s obzirom da se radi o daljnjoj prodaji prebacuju se na ilegalno-nepostojeću-fantomsko-fiktivnu firmu koja je položila potrebnu dokumentaciju o kupovini robe i izvršila plaćanje na žiro-račun firme nabavljača uvoznika te na taj način izbjegavaju se budžetske obaveze prema RS ili BiH.

Da bi posao u potpunosti bio okončan, neko stvarno mora i da položi novac na transakcioni račun firme-uvoznika, taj zadatak se obavlja u bankama odnosno putem kurira-nosača novac se polaže na račun firme-uvoznika, položeni novac odmah se skida sa računa - račun se prazni. Ovaj dio posla obavljaju službenici u bankama i tada se krug zatvara. Roba je prodana nepostojećoj firmi, sačinjena je odnosno falsifikovana poslovna dokumentacija o prodaji (obično na veliko, za koju se poreske, odnosno budžetske obaveze prebacuju na firmu koja kupuje robu, odnosno koja je u ovom slučaju krajnji kupac ili posrednik), a stvarno je prodana na malo trećoj firmi koja opet može

biti nepostojeća – ilegalno, odnosno iz drugog entiteta. Firma-uvoznik kada dođe do istrage prikazuje falsifikovanu dokumentaciju o transakciji te se brani da nije dužna da vodi računa da li su firme sa kojima posluje ilegalne ili nisu, iako je u velikoj većini slučajeva (iz mog iskustva) evidentno da iza cijelog posla stoje upravo ove firme uvoznici. Najzastupljeniji način za pranje novca koji potiče od poreskih i carinskih utaja, jeste putem prevare sa ličnim dokumentima i korupcijom, (Šikman, 2013). Ovaj metod podrazumijeva visok stepen vertikalne integracije u zakonite strukture, zahvaljujući tajnim dogovorima između političke i privredne elite.

Treba napomenuti da se ovo djelo najčešće vezuje za djelovanje organizovanih kriminalnih grupa, gdje profit kao osnovni cilj organizovanog kriminala potiče od prikrivanja nezakonitog porijekla novca ili imovine stečenih kriminalom.

Pranje novca kao oblik djelovanja organizovanog kriminaliteta je globalni problem koji ima povratne efekte na ekonomske, političke, bezbjednosne i socijalne strukture zemlje. Naime, ovo djelo je tipično za organizovani kriminalitet i onda kada svoj profit u legalne finansijske tokove ubacuju trgovci drogom, krijumčari oružja, „reketaši“ ili je on proistekao iz drugih aktivnosti organizovanog kriminaliteta. Najveći broj krivičnih djela sa elementima organizovanog kriminala izvršava se upravo i isključivo sa motivom sticanja imovinske koristi, pri čemu je pranje novca derivativan oblik kriminala, tj. prateće krivično djelo kod kojeg mjere prevencije i postupci otkrivanja zahtijevaju posebnu osposobljenost, stručnost, predanost, organizovanost i koordinaciju organa koji se bave njegovim suzbijanjem (Bjelajac, 2013). S obzirom da je finansijski sistem krvotok kriminala, subjekti i institucije uključene u pranje novca i finansiranje terorizma pokušavaju zloupotrijebiti upravo kretanje kapitala i pružanje finansijskih usluga, što predstavlja opasnost za stabilnost finansijskog sistema u cjelini. Međutim, sofisticiranost,

inventivnost i maštovitost različitih oblika pranja novca, obuhvaća i usluge raznih finansijskih stručnjaka (poreznih savjetnika), brokera, investicijskih kuća, konzultanata pravnika.

ZAKLJUČAK

Bosna i Hercegovina je ispunila zahtjeve Evropske unije o poštovanju kriterijuma o spriječavanju pranja novca te je stoga skinuta sa EU popisa trećih zemalja sa visokim rizikom za pranje novca. Veliki iskorak je postavljen i usvajanjem krovnog zakona na nivou BiH, Zakona o spriječavanju pranja novca i finansiranju terorističkih aktivnosti. Pranje novca ne predstavlja samo jednu uobičajenu frazu, nego njegovo značenje zalazi duboko u praksu poslovanja. Ono što je posebno otežano pri suzbijanju ove vrste kriminala jesu brojne i raznovrsne metode pranja novca, koje se iz dana u dan usavršavaju. Međunarodno pranje novca temelji se u razlikama u finansijskim i bankovnim odredbama u zakonodavstvima pojedinih zemalja, zbog toga je nužno smanjiti te razlike, kao i razviti međunarodnu saradnju uz korištenje savremenih i učinkovitih metoda. Može se reći da je pranje novca proces koji prolazi više faza, stoga bi trebalo da postoji obaveza svih organa koji učestvuju u tom procesu na poštovanje zakonskih procedura, sa ciljem prevencije, potrebna je kako kontinuirana saradnja svih organa koji učestvuju u procesu, tako i stalne provjere porijekla novca.

Pranje novca uvijek vodi kriminalizaciji društva, na početku se stvara utisak privida da zemlja napreduje, oni koji su nelegalno došli do značajnih suma novca brzo stiču ugled, bogatstvo i moć te pokušavaju da preuzmu kontrolu cjelokupnog kako finansijskog tako i privrednog sistema sa ciljem kontrole i same države. Da bi borba protiv krivičnog djela pranja novca bila bolja i efikasnija trebalo bi angažovanje svih društvenih činioaca, jer ovo krivično djelo ugrožava ne samo ekonomske već političke, pravne, kulturne i sve druge značajne vrijednosti jednog društva i države. Oblici ove organizovane

Stojanović, J., & Malešić, S. (2022). Money laundering as a destabilizing factor of a society. *Sted Journal*, 4(1), 154-173.

kriminalne djelatnosti nisu uvijek uočljivi i prepoznatljivi, te svakako otežavaju blagovremeno preduzimanje efikasnih mjera za njihovo sprječavanje i suzbijanje. Ovo krivično djelo teško se otkriva a još teže dokazuje, negativni ishodi dejstva organizovanih kriminalnih grupa razorno djeluju na sve zemlje u svijetu, bez obzira na politički sistem i stepen njihovog razvoja.

U proteklim godinama, evidentan je značajan porast broja krivičnih djela organizovanog kriminala u svim zemljama, pa samim tim i u Bosni i Hercegovini. Takođe mora se istaći da je pranje novca posljedica neefikasnog funkcionisanja institucijalnog sistema, tako da borba protiv ove društveno negativne pojave predstavlja i borbu za reformu institucija, jer boljim i efikasnijim institucijama možemo se suprotstaviti pranju novca i samim tim podići životni standard građana na viši nivo, a to ćemo učiniti prije svega dosljednim sprovođenjem Zakona o pranju novca i finansiranju terorizma, te što efikasnijim radom policijskih organa, kao i primjenom kaznene politike u našem sudstvu.

LITERATURA

- Bačić, F. i Pavlović, Š. (2001). *Kazneno pravo – posebni dio*. Zagreb: Informator.
- Bjelajac, Ž. (2013). *Organizovani kriminalitet, imperija zla*. Novi Sad: Privredna akademija, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe.
- Budimir, N. (2019). Pranje novca i finansiranje terorizma. *Bezbjednost-policijska-gradani*, 2/19, 119-134.
- Cindori, S. (2007). Sustav sprječavanja pranja novca. *Financijska teorija i praksa*, 31(1), 55-72.
- Hadžović, D., Kržalić, A., Berberović-Tadi, S., Hodović, M. i Dizdarević, E. (2014). *Studija o organizovanom kriminalu u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Centar za sigurnosne studije Bosne i Hercegovine.
- Karadža, M., Vejinović, D., Pajić, R. i Pajić, M. (2017). Borba protiv organizovanog kriminala i međunarodna saradnja u borbi protiv organizovanog kriminala u Bosni i Hercegovini. U Vejinović, D. (Ur.), *Zbornik radova, Bezbjednost-zaštita-srpski pijemont*, (str. 68-83), Banja Luka, BiH: Udruženje nastavnika i saradnika Univerziteta u Banjoj Luci.
- Karan, S. (2007). Pranje novca sa posebnim osvrtom na tioplogije i modele finansijsko obavještajnih jedinica u svijetu. *Bezbjednost-policijska-gradani*. 3(1), 985-998.
- Kulić, M. (2001). *Pranje novca, privredni kriminal i korupcija*. Beograd: Institut za kriminološka sociološka istraživanja.
- Lilley, P. (2003). *Dirty dealing: the untold truth about global money laundering, international crime and terrorism*. Washington: Kogan Page Publishers.
- Marković, M. i Stanojević, P. (2009). Pranje novca u međunarodnom pravu i krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije. *Pravo, teorija i praksa* 26(7-8), 46-66.
- Mista, N. (2013). *Sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma*. Sarajevo: Revicon.
- Stefanović, N. (2009). *Privatni investicioni fondovi*. Beograd: Institut ekonomskih nauka.
- Stojanović, J. (2020). *Krizni menadžment u turističkoj industriji (Osiguranje rizika u uslovima krize)*. Bijeljina: Slobomir P Univerzitet.
- Šikman, M. (2013). *Organizovani kriminalitet*. Doboj: Visoka Poslovno Tehnička Škola.
- Tanzi, V. (1996). *Money Laundering and the International Financial System*. Washington: International Monetary Fund.
- Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, 3/2003, 32/2003, 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 i 46/2021.
- Krivični zakonik Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, 64/2017, 104/2018, 15/2021.

Stojanović, J., & Malešić, S. (2022). Money laundering as a destabilizing factor of a society. *STED Journal*, 4(1), 154-173.

Međunarodni ugovori, Službeni list SFRJ, 14/1990.

Međunarodni ugovori, Službeni list SRJ, 6/2001.

Direktiva Europskog parlamenta Vijeća, EU 2015/849, o sprečavanju korištenja finansijskog sustava u svrhu pranja novca ili finansiranj terorizma.

Zakon o mjerama bezbjednosti u poslovanju gotovim novcem i drugim vrijednostima, Službeni glasnik Republike Srpske, 33/15.

Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, Službeni glasnik BiH, 47/14 i 46/16.

Izvještaj Državne agencije za istrage i zaštitu, Finansijsko-obavještajno odjeljenje, Pranje novca i finansiranje terorističkih aktivnosti, Statistički podaci i otkrivene tipologije u 2020. godini, (2021). <https://nbs.rs/sr/ciljevi-i-funkcije/nadzor-nad-finansijskim-institucijama/sprecavanje-pranja-novca/>

MONEY LAUNDERING AS A DESTABILIZING FACTOR OF A SOCIETY

Jadranka Stojanović¹ Suzana Malešić²

¹Eling, Svetog Save 87, 74 270 Teslić, Bosnia and Heryegovina, s.jadranka70@gmail.com

²Slobomir P University, Faculty of Law, Svetog Save 1, 74000 Dobož, Bosnia and Herzegovina, suzanamalesic@gmail.com

PROFESIONAL PAPER

ISSN 2637-2150

e-ISSN 2637-2614

UDK 343.53:336.741.1

DOI 10.7251/STED2201154S

COBISS.RS-ID 136262401

Paper received: 28.03.2022.

Paper accepted: 10.05.2022.

Published: 30.05.2022.

<http://stedj-univerzitetpim.com>

Corresponding author:

Suzana Malešić, Slobomir P University,
Faculty of Law, Svetog Save 1, 74000
Dobož, Bosnia and Herzegovina,
suzanamalesic@gmail.com

Copyright © 2022 Jadranka Stojanović, & Suzana Malešić; published by UNIVERSITY PIM. This work licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.

ABSTRACT

As a potential candidate for membership in the European Union and Bosnia and Herzegovina, a country committed to the Euro-Atlantic integration process has committed itself to strengthening the rule of law and

strengthening institutions in the field of justice and home affairs. One of the important activities in this process is the adoption and implementation of public policies in the field of combating money laundering, bearing in mind that this social scourge in its manifestations is the greatest threat to the stability and smooth functioning of a country. Money laundering is a global problem of the twenty-first century. As a form of economic crime, the money laundering process is represented both nationally and internationally.

Although there are a large number of definitions of money laundering, it can be said that it consists of shorter or longer movements of funds acquired through illegal activities, in order to obtain seemingly legal means through the cycle of transformation. The complexity of the fight against money laundering and the problems of combating various forms of money laundering go beyond the possibilities and efforts undertaken by the competent authorities and government institutions. All countries should go ahead of money launderers, that is, they should go ahead in designing and prescribing methods and ways of fighting, but they should also not allow criminals to use a corrupt and unregulated institutional framework and gain lucrative money laundering income.

Keywords: money laundering, organized crime, crime, stages, methods.